

Impressie werkconferentie Recreatie & Toerisme in Natura 2000 2 april 2009 te Driebergen

Zo'n 50 tot 60 medewerkers en leden van verschillende organisaties op het terrein van recreatie en toerisme kwamen een dag samen om kennis, ervaringen en informatie uit te wisselen over Natura 2000. Het was een nuttige dag, waarin oude en nieuwe contacten werden aangehaald en de horloges gelijk gezet. Iedereen kreeg de vernieuwde Checklist voor de beheerplanprocessen aan de einde van de dag mee naar huis. Een korte impressie...

Joep Thönissen, voorzitter van de Regiegroep Recreatie & Toerisme in Natura 2000, heette de aanwezigen in de ochtend welkom. 'Het is vandaag een soort terugkomdag. Velen van u hebben in 2007 en 2008 al aan een inleidende workshop meegedaan. Nu is het tijd om ook de nieuwe mensen die erbij gekomen zijn, te leren kennen en de contacten en kennis weer even te hernieuwen en bij te praten,' betoogde hij. In de zaal bleken vooral veel ANWB-leden, RECRON-ondernemers en watersporters en –recreanten aanwezig te zijn. Maar ook HISWA was goed vertegenwoordigd en er was iemand van Koninklijke Horeca Nederland aanwezig. Ook vrijwel de gehele Regiegroep was er. Thönissen memoreerde nog even kort waarom de Regiegroep in voorjaar 2007 werd opgericht. 'We sloegen de handen in elkaar, omdat de eerste berichten over Natura 2000 die ons bereikten nogal alarmerend waren. Het leek erop dat Nederland 'op slot' zou gaan. Recreëren in de natuur zou moeilijker worden, ondernemers zou het ondernemen onmogelijk worden gemaakt. We kregen het gevoel dat we maar moesten afwachten wat de concrete gevolgen van Natura 2000 zouden worden, zonder dat we er zelf veel invloed op uit zouden kunnen oefenen. Dat kon natuurlijk zo niet. Als gezamenlijke recreatieorganisaties vonden we elkaar al gauw op de overlap in onze belangen. We ontwikkelden samen onze visies en strategieën en hebben op talloze manieren van ons laten horen. We weten dat we nu een serieuze factor van betekenis zijn, zowel bij de overheden in Den Haag en in de regio's. Juist door onze samenwerking worden we nu net zo serieus genomen als de aloude grootheden LTO en Natuurmonumenten. En we hebben al het nodige bereikt.'

Donkere tunnels en mannetjes op de maan

Thönissen vertelde dat de Regiegroep een aantal initiatieven heeft genomen, resulterend in bijvoorbeeld de Intentieverklaring die door de overheden en maatschappelijke partijen is ondertekend. 'Zo krijgen we met elkaar langzaam maar zeker wat meer vertrouwen in de processen en bovendien het gevoel dat er licht is aan het einde van de tunnel. Want een donkere tunnel is het soms wel. We weten nog niet precies waar we zullen uitkomen en we kunnen onderweg nog wat verliezen ook. Maar op de Intentieverklaring kunnen we in elk geval terugvallen. Ook de Tweede Kamer vindt het belangrijk dat de beheerplanprocessen goed worden gevoerd. Het Steunpunt, dat er aanvankelijk alleen was voor de samenwerkende overheden, is er nu ook voor maatschappelijke organisaties. En we hebben goed overleg op landelijk niveau met het regiebureau van de gezamenlijke overheden. Alleen zit er vaak wel een flinke *time lap* in – alsof je communiceert met mannetjes op de maan. Je roept iets en het duurt even voor je antwoord krijgt. Maar het antwoord komt er uiteindelijk wel. En dat is nu extra belangrijk, want we staan voor de belangrijkste fase in de beheerplanprocessen, die van de 'confrontatie'. Doelstellingen worden geconfronteerd met de effecten van bestaand gebruik en de maatregelen die men wil nemen. Pas nu zal echt duidelijk worden wat de consequenties voor recreatie en toerisme zullen worden. Mijn inschatting is dat het in 80% van de gevallen allemaal meevalt. Maar het gaat natuurlijk vooral om die 20% van de gevallen waarin het moeilijk ligt. En daar is te weinig kennis over. Ons standpunt is dat er niet teveel gepolariseerd moet worden tussen recreatie en natuur. Er is veel mogelijk. Als we met elkaar niet weten wat het effect op de natuur is, laten we dat dan ook met elkaar uitspreken en kijken wat er in elk geval wél kan – niet meteen zeggen dat het niet kan!' Aan het einde van zijn welkomwoord wenste Joep Thönissen iedereen een fijne dag. 'Ik hoop dat u gesterkt en gemotiveerd weer naar huis gaat.'

De landelijke stand van zaken

Ymkje de Boer, secretaris van de Regiegroep Recreatie & Toerisme, presenteerde vervolgens de stand van zaken op landelijk niveau. Ze vertelde ook het een en ander over de voortgang in de beheerplanprocessen in de regio's en over de gehouden enquête onder de mensen die vanuit recreatie & toerisme actief zijn in Natura 2000 (zie bijgevoegde presentatie).

Uit de zaal werd gevraagd of de Regiegroep ook bezwaar indient tegen de definitieve aanwijzingsbesluiten, zoals die nu bijvoorbeeld voorliggen in het Waddengebied. Het antwoord was nee. Wel heeft de Regiegroep gereageerd op de algemene Nota van Antwoord van de minister. Belanghebbenden die een zienswijze hebben ingediend, moeten echter zelf checken of aan hun bezwaren tegemoet is gekomen en of in beroep gaan in hun geval wenselijk is.

De ecologische kant van de zaak

Reinoud Kleijberg, hoofd Adviesgroep Natuur & Archeologie bij Arcadis, vertelde vervolgens over de werkwijze van ecologische adviesbureaus, de voortoetsen van het bestaand gebruik en andere ecologische aspecten van de beheerplanprocessen in de regio (zie bijgevoegde presentatie). Arcadis is lid van het Netwerk van Groene Bureaus, waarin verschillende bureaus samenwerken. De discussie met de zaal ging onder meer over de vraag hoe de adviesbureaus de verschillende petten die ze nogal eens op hebben van elkaar onderscheiden. Kleijberg legde uit dat de adviesbureaus juist daarover heel transparant proberen te zijn. Ook legde hij uit dat de inventarisaties van (effecten van) bestaand gebruik wat hem betreft niet altijd zo gedetailleerd hoeven te zijn als hij wel eens ziet bij sommige gebieden. 'Ik sta de werkwijze voor dat je alleen de diepte in moet gaan als er een ecologisch knelpunt is.' Iemand in de zaal merkte op dat het wel lastig werken is zolang er geen goede nulmetingen zijn. Dat beaamde Kleijberg. 'Dat is een groot probleem. We missen ook veel kennis. Het is onze taak als adviseurs om dat hardop te zeggen. Van veel bestaand gebruik hebben we het effect op soorten en habitats niet in beeld. En helaas kom je in de praktijk dan al snel op het voorzorgsprincipe uit.' Het voorzorgsprincipe is zo iets als 'bij twijfel niet inhalen', oftewel: als je niet weet wat het effect van een activiteit is, dan moet je de activiteit niet toestaan in een gebied, uitzonderingen daargelaten. Bij de beoordeling van bestaand gebruik in het beheerplanproces moet het Bevoegd Gezag aantonen dat het gebruik geen effect heeft om het te kunnen toestaan. Maar er is nog veel onduidelijk, zo bleek uit de discussie met de zaal. Het kan best zijn dat recreatie invloed heeft op de natuur, maar die natuur past zich ook weer aan. Dat zie je bijvoorbeeld bij zeehonden, vertelde een deelnemer in de zaal. 'En heel vaak weten we ook niet waardoor er veranderingen in populaties optreden. Er wordt te snel geroepen dat bepaald menselijk gedrag verstoort. Maar zelfs als dat zo is, dan nog is dat alleen relevant in het kader van een instandhoudingsdoelstelling en niet in het algemeen,' aldus een andere deelnemer.

Audit Natura 2000 en effecten van (water)recreatie

Na de biologische lunch – deels op het terras vanwege het prachtige lenteweer – was het de beurt aan Tinco Lycklama van het Kenniscentrum Recreatie (zie bijgevoegde presentatie). Hij vertelde hoe het staat met de 'Audit Natura 2000 en Waterrecreatie', het project dat hij uitvoert in opdracht van het Steunpunt Natura 2000. Het heeft als doel om overeenstemming te krijgen over de manier waarop verstoring van waterrecreatie in Natura 2000-gebieden kan worden bepaald. Hij gaf alvast een vooruitblik op de handreiking voor de beoordeling van bestaand gebruik die als uitkomst van het traject voor voortouwnemers zal verschijnen. Op 11 mei moet het eerste concept daarvan af zijn. Vanuit de zaal werd gevraagd of het toch niet altijd maatwerk zal blijven per regio. 'We hebben met de Quick Scan / Sectornotities Bestaand Gebruik ook al de ervaring dat die van beperkte waarde blijken te zijn voor veel voortouwnemers.' Ja, dat was inderdaad een punt. Een ander punt was of we als recreatieorganisaties eigenlijk wel gebaat zijn bij het denken in modellen, omdat elk model zo zijn nadelen heeft en nooit overal kan gelden. Validatie van modellen is ook een apart (en kostbaar) probleem. Bovendien vraagt een model altijd een bepaalde input aan gegevens en die zijn er vaak juist niet. Gepleit werd voor eenvoudige tellingen (van boten en vogels), daar waar significantie mogelijk in het geding is. Iemand van Waterrecreatieadvies merkte op: 'Werk liever helemaal niet met modellen. Er zijn altijd meer factoren dan alleen verstoring door recreatie.' Kleijberg: 'En als je al iets met modellen doet, dan zou het een integraal model moeten zijn, waarin ook de vogelbewegingen enzo zijn opgenomen.' Duidelijk was dat het in elk geval niet zo mag zijn dat daar waar bijvoorbeeld boten varen, zomaar wordt aangenomen dat er x-aantal dieren wordt verstoord. Dit leidt tot een

ernstige overschatting van verstoring. Verder was er in de zaal nog de vraag of gedoogde vormen van bestaand gebruik ook in het beheerplan worden opgenomen. Volgens andere aanwezigen is dit inderdaad zo, bijvoorbeeld bij kitesurfing.

Goed voorbeeld doet goed volgen: de Veluwe

Ivo Gelsing, is regiomanager bij RECRON in Gelderland en lid van de landelijke Regiegroep. Hij vertelde over het gebiedsproces op de Veluwe (zie bijgevoegde presentatie), waar de '*mutual gains-approach*' wordt toegepast (*win-win*-situaties vinden) en men pragmatisch te werk gaat. De recreatiesector is in zijn persoon zelfs medeschrijver van het beheerplan. 'Het is echt een gezamenlijk proces.' Het uitgangspunt is daar dat alleen bij evidente knelpunten – dus zeer kwetsbare natuur waar bestaand gebruik negatief kan uitpakken – wordt gekeken in hoeverre er van de Quick Scan Bestaand Gebruik moet worden afgeweken. Als voorbeeld van hoe het soms moeilijk en maar ook weer makkelijk kan gaan, vertelde Gelsing dat een recreatiebedrijf van 200 stacaravanplaatsen wilde omschakelen naar 116 recreatiebungalows, door de afdeling vergunningen van de provincie is gevraagd een volledige toets te doen. Ondanks het feit dat er geen (fysieke) uitbreiding in hectaren plaatsvindt. Dit speelde op 700 meter van de grens van het Natura-gebied. De provinciale projectleider van N2000 Veluwe onderneemt nu op verzoek van Ivo Gelsing actie binnen het provinciehuis om deze vormen van interne herstructurering en kwaliteitsverbetering (waarvoor wel een wijziging van het bestemmingsplan nodig is) buiten de vergunningsprocedure in het kader van de Natuurbeschermingswet te houden, dan wel snel via een globale voortoets af te kunnen handelen.

Vragen(v)uur

Het laatste uur van de conferentie was helemaal voor de deelnemers in de zaal. Zij konden alles wat ze nog wilden aan de orde stellen. Een panel van deskundigen reageerde. De deskundigen waren:

- Monique Boskma, Commit Consulting, adviseur Regiegroep
- Ivo Gelsing, lid Regiegroep en regiocontactpersoon RECRON in Gelderland
- Marijke Harmsen, Waterrecreatieadvies
- Robert Holmes, regiocontactpersoon HISWA Vereniging in Zuid-Nederland
- Hedwich Kuipers, lid Regiegroep en regiocontactpersoon Watersportverbond
- Paul Makken, lid Regiegroep voor de ANWB

Het onderwerp dat als eerste aan de orde kwam, was het gebrek aan kennis en onwetendheid. Het panel adviseerde dat als er onvoldoende bekend is over effecten op de natuur van bepaalde vormen van recreatie, er gekozen kan worden voor het hand-aan-de-kraan-principe gecombineerd met monitoring. Dus: ga voorzichtig door met recreëren, maar let heel goed op dat er niet toch een negatief effect vanuit gaat. Stel dat een soort inderdaad achteruit gaat, dan is het zaak goed te onderzoeken van hiervan de oorzaak is. Dat hoeft niet (alleen) recreatie te zijn. Ook is het goed om naar het hele gebied te kijken en je beschermingsbeleid dan vooral af te stemmen op die soorten waar je meer kennis van hebt. Pas eventueel ook de 'ten-gunste-van-regeling' toe. (Zie ook de nieuwe checklist voor al dit soort tips.) De overheid moet bewijzen dat er bij het bestaande gebruik geen kans op een significant effect is in het beheerplanproces; bij nieuwe projecten moet de initiatiefnemer dat doen. Check in het beheerplanproces wel of de onderbouwing valide is.

Een witsnuitlibel die er niet zit, mag uit de doelstelling

Een andere vraag die gesteld werd, was of stakeholders zelf naar de Dienst Landelijk Gebied moeten stappen als ze maar niets horen. In dit geval ging het om de Biesbosch, waarvan het proces al enige tijd stil lijkt te liggen. Het advies was: wacht af en check dan als allereerste of de instandhoudingsdoelstellingen kloppen (eis ook goede informatie en onderbouwing). Zoek eventueel alvast bondgenoten om straks gezamenlijk eisen aan het proces te kunnen stellen, als de voortouwnemer in tijdnood dreigt te komen. En verder: bellen of een mailtje sturen kan natuurlijk altijd. Iemand vroeg ook hoe het nu zit met instandhouding versus herstel. Monique Boskma verwees hiertoe naar de checklist blz. 17/18. Belangrijk om te weten, is dat als soorten er niet aantoonbaar zijn, ze ook uit de doelstelling mogen worden geschrapt. Dit vloeit voort uit de Motie Witsnuitlibel, die veel voortouwnemers niet kennen. Iemand uit de zaal spreekt zijn verbazing en ergernis erover uit dat het Europese natuurbeleid in Nederland is afgezakt naar gevechten op de vierkante postzegel. 'We laten ons meesleuren in een diepdroevig stuk wetgeving. Doe daar wat tegen!' Robert Holmes antwoordde dat in de praktijk wel meevalt, als je kijkt naar de uiteindelijke maatregelen. Zijn strategie is dan ook om vooral te kijken naar de aanvaardbaarheid van maatregelen en op dat niveau (aan het einde van de pijplijn dus) te onderhandelen. Een waarschuwing is daarbij op zijn plek: 'Akkoord gaan met een maatregel, betekent niet dat je schuld bekent! Dus zeg er altijd bij dat meegaan met een maatregel

niet betekent dat je er van uit gaat dat recreatie hier verstorend werkt en dat de maatregel om die reden nodig is. Want dat schept precedents die tegen ons werken.'

Gebiedsgericht, adaptief management

Of het wel meevalt met Natura 2000, wordt door sommigen betwijfeld. Ook natuurpartijen zijn niet altijd gelukkig met hoe het nu gaat. Boskma: 'Bij de totstandkoming van de nieuwe natuurwet willen we als Regiegroep opnieuw proberen aandacht voor onze uitgangspunten te krijgen. We willen dat er wordt gekeken naar wat echt noodzakelijk is voor natuurbehoud. Dat betekent gebiedsgericht en dynamisch, adaptief management. Men moet niet focussen op de individuele soorten, maar op populatieniveau naar de landelijk doelstelling kijken. Bij alles wat onzeker is zoveel mogelijk het hand-aan-de-kraan-principe. Dat betekent ook dat we niet alles tot achter de komma willen beschrijven.' Verschillende mensen gaven tot slot nog tips. Roel Roeten, voorzitter van het Nederlands Platform voor Waterrecreatie zei bijvoorbeeld: 'Werk meer samen als recreatievertegenwoordigers. Blijf afstemmen en doe dat onderdeel meer de regiomanagers. Maar laat je niet gebruiken als communicatiemiddel. De voortouwnemer moet zelf zijn communicatie goed op orde hebben.' Gelsing vulde aan: 'Zeg als je aan tafel komt meteen dat je ook namens de andere recreatiepartijen meepraat. Gebruik het factsheet over onze Regiegroep-samenwerking dat op de website staat daarbij als achtergrondinformatie. Eventueel kun je het zelfs uitdelen.' Voor een allerlaatste vraag over de juridische status van het beheerplan, verwees Boskma tot slot weer naar de Checklist, die iedereen inmiddels uitgereikt had gekregen. Het gesprek werd verder voortgezet met biologische sapjes en wijntjes op het terras.